

Avoin

Tätä uutista voi jakaa vapaasti. Muistathan mainita lähteen edilex.fi.

Uutinen kuuluu aihealueisiin

Työ- ja sosiaali oikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Työ- ja sosiaali oikeus/uutiset>>

Rikos- ja prosessioikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Rikos- ja prosessioikeus/uutiset>>

29.12.2021 11.50 (päivitetty 30.12.2021 14.01)

Vierashuoneessa työoikeuden emeritusprofessori OTT, VTK Seppo Koskinen: Turvaamistoimi ja AKT:n tukitoimenpide – miljoonan euron sakon uhka

Helsingin kärjäoikeuden päätös väliaikaisesta turvaamistoimesta (21.12.2021, Ratkaisunro T 706/2021/6649) on herättänyt melkoisesti keskustelua. Kärjäoikeus määräsi väliaikaisesti 1.000.000,00 euron sakon uhalla Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry:n lopettamaan tai olemaan ryhtymättä 21.12.2021 alkavaksi ilmoitettuun tukitoimenpiteeseen, jossa AKT:n jäsenet pidättäytyvät käsittelemästä hakijoiden tuotteita Suomen satamissa. Joidenkin asiaa käsitelleiden mielestä oikeusvaltioon ei kuulu se, että yksittäinen tuomari voi määrätä näin perustavaa laatua olevasta työtaistelukysymyksestä päätöksellä, johon ei voida hakea muutosta. Toiset taas ovat olleet sitä mieltä, että kun määräystä ei noudateta, kyse on mafiatyyppisestä ammattiliiton toiminnasta.

1. Hakijat olivat vedonneet siihen, että hakijoiden pakottaminen Teollisuusliitto ry:n yksipuolisesti laatimien ehtojen mukaiseen paikalliseen työehtosopimukseen vailla toisintoimimismahdollisuuksia on kohtuuton ja hyvän tavan vastainen toimi, minkä vuoksi kyseessä on kielletty työtaistelutoimenpide. Tällaisen painostuksen alaisena syntyvä sopimus on mitätön tai ilmeisen pätemätön. AKT:n hakijoihin kohdistama tukitoimenpide on hyvän tavan vastainen ja kohtuuton myös siksi, että se on ylimitoitettu suhteessa tukitoimella tavoiteltavaan päämäärään. AKT:n tukitoimenpide estäisi hakijoiden tuotteiden viennin välittömästi ja lopettaisi käytännössä kokonaan hakijoiden vientiriippuvaisen liiketoiminnan, mikä johtaa ensin lomauttamisiin ja sitten irtisanomisiin ja on mahdollista, että hakijat ajautuvat konkurssiin.

AKT:n tukitoimilla olisi hakijoiden mukaan myös laaja-alaisia yhteiskunnallisia heijastusvaikutuksia. Hakijat tuottavat lähes 10 prosenttia Suomen sahojen tuotannon sivuvirroista syntyvistä biopolttoaineista ja ovat näin ollen erittäin merkittäviä biopolttoaineiden toimittajia useille suurille kaupungeille ja aluelämpölaitoksille. AKT:n tukitoimet saattaisivat johtaa polttoainetoimitusten pysähtymiseen ja alueelliseen lämpöenergian tuotantokriisiin ja merkittävään kaukolämmön tuotantokustannusten nousuun talvella 2022.

2. Turvaamistoimista työtaistelujen yhteydessä on meillä jo aikaisemmin syntynyt jopa melko laajaa oikeuskäytäntöä. Käräjäoikeuden päätöksessä tätä selvitettiin perusteellisesti seuraavasti:

”Korkeimman oikeuden ratkaisussa on katsottu, että työtaistelutoimenpide voidaan kieltää turvaamistoimenpiteenä

[oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §](https://www.edilex.fi/lainsaadanto/17340004000#L7P3) <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/17340004000#L7P3>>

:n nojalla (**[KKO 2000:94](https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20000094)** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20000094>> ja **[KKO 2018:61](https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061)** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>>). Edellytyksenä on, että turvaamistoimihakemus liittyy sellaiseen pääasiaan, joka voisi johtaa **[ulosottokaaren 2 luvun 2 §](https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070705#L2P2)** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070705#L2P2>>:ssä tarkoitettuun ratkaisuun, jolla työtaistelutoimenpide kielletäisiin (**[KKO 2016:14](https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20160014)** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20160014>>, kohdat 53 ja 54).

Turvaamistoimiasia käsitellään summaarisessa menettelyssä, jossa tutkittavana on vain turvaamistoimen edellytysten täyttyminen, kuten se, onko hakija saattanut todennäköiseksi, että hänellä on vastapuoltaan kohtaan väittämänsä oikeus. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että jos hakija saisi turvaamistoimella jo ennen pääasian ratkaisemista sen oikeuden, jonka se on väittänyt sillä vastapuolta vastaan olevan (etukäteisnautinta), hakijan oikeuden todennäköisyydelle on turvaamistoimen myöntämistä harkittaessa asetettava huomattavasti suuremmat vaatimukset kuin saamisen todennäköisyydelle takavarikkoasiassa (esim.

[KKO 2018:61](https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061) <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>>, kohta 17 ja **[KKO 2019:34](https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20190034)** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20190034>>, kohta 14).

Takavarikon osalta riittävänä on pidetty, ettei saamista esitetyn näytön valossa tai oikeudellisesti voida pitää selvästi perusteettomana. Tässä tapauksessa näyttövelvollisuus koskee sen todennäköisyyttä, että kanne tukityötaistelutoimenpiteen kieltämiseksi menestyisi.

Työtaistelutoimenpiteet voivat olla kiellettyjä, jos ne kohdistuvat työntekijäyhdistystä sitovaan työehtosopimukseen tai ovat muutoin oikeudenvastaisia. Työehtosopimuslain 8 §:ssä säädetty työrauhavelvoite koskee vain työehtosopimukseen osallisia tai siihen muuten sidottuja.

Korkein oikeus on ratkaisussaan

[KKO 2018:61](https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061) <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>> todennut saarron olevan Suomen oikeusjärjestyksen hyväksymä työtaistelutoimi, joka nauttii

perusoikeustasoista suojaa osana perustuslain 13 §:ssä turvattua ammatillista yhdistymisvapautta. Oikeus työtaisteluun on tunnustettu ihmisoikeutena myös useissa Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa (kohta 16). Lisäksi Korkein oikeus on aikaisempaan ratkaisuunsa viitaten todennut, että työtaistelutoimenpiteen osapuolille tai kolmannellekaan aiheutuvat taloudelliset menetykset eivät sellaisinaan ole riittävä peruste rajoittaa perusoikeuksia (kohta 21).

Aikaisemmassa ratkaisukäytännössä on lisäksi todettu, että työtaistelutoimenpide on kiellettävissä lähinnä silloin, kun sellaisen toimenpiteen käyttämisestä on nimenomaisesti rajoitettu kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa siten, että rajoitukseen voidaan vedota yksityisten välisessä suhteessa. Turvaamistoimea työtaistelutoimenpidettä vastaan voitaisiin pitää oikeudenvastaisena myös, jos työtaistelutoimenpide toteuttamistapansa, päämääriensä tai seuraustensa johdosta olisi oikeuskäytännössä vakiintunein perusteina katsottava oikeuden tai hyvän tavan vastaiseksi taikka kohtuuttomaksi (

KKO 2000:94 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20000094>> ja

KKO 2018:61 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>>, kohta 18).

Korkein oikeus on katsonut ratkaisussa

KKO 2018:61 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>> turvaamistoimen hakijan saattaneen varsin todennäköiseksi, että ulkomaiseen kauppaa-alueeseen kohdistunut saarto oli ollut päämäärältään oikeudenvastainen, koska sillä oli tavoiteltu työehtosopimusta, joka ei olisi aluksen työntekijöiden työehtosopimukseen sovellettavan lain mukaan sitova eikä voisi saada aikaan sopimuksessa tarkoitettuja oikeusvaikutuksia. Ratkaisussa

KKO 1985 II 118 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/19850118t>> saartoa on pidetty tavoitteeltaan hyvän tavan vastaisena tilanteessa, jossa ammattijärjestöt olivat pyrkineet sen avulla pakottamaan yhtiön maksamaan niille saatavia, joiden suorittamisesta yhtiö ei lain mukaan ollut vastuussa.

Ratkaisussa **KKO 1987:85** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/19870085>> on todettu, että saarrolla tavoiteltu päämäärä voi tehdä saarron oikeudenvastaiseksi esimerkiksi silloin, kun saarrolla tavoitellaan Suomen oikeusjärjestyksen mukaan kiellettyä sopimusta.

Ratkaisussa **KKO 1987:86** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/19870086>> saartoa on pidetty oikeudenvastaisena siltä osin kuin sillä oli tavoiteltu toisen, eri omistajalle kuuluneen aluksen miehistön palkka-asioiden selvittämistä, koska saarretun aluksen omistaja ei ollut vastuussa tuon aluksen miehistön palkoista.

Ratkaisussa **KKO 1999:39** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/19990039>> korkein oikeus on arvioinut ammattiliiton ja sen paikallisjärjestöjen velvollisuutta korvata vahinko, joka oli aiheutunut vain tiettyihin yrityksiin kohdistetusta ostosaarrostasta. Korkein oikeus on todennut, että ammattiliitto oli ostosaartoon ryhtyessään valvonut jäsentensä yhteistä etua tilanteessa, jossa työntekijöiden palkkaetujen katsottiin olevan huonontumassa. Niin ikään paikallisjärjestöt saartoa tukiessaan olivat ajaneet työntekijöiden yhteistä etua. Seikat, joiden perusteella saartoon oli ryhdytty, eivät olleet olleet syrjiviä tai muutoin epäasiallisia. Saarron yhteydessä ei ollut esitetty vääriä tietoja taikka muutoin turvauduttu lainvastaisiin tai epäasiallisiin menettelytapoihin. Saartoa ei myöskään ollut toteutettu tavoitteen saavuttamiseen nähden liiallisilla toimenpiteillä. Korkein oikeus katsoi, ettei ostosaartoa voitu katsoa lain tai hyvän tavan vastaiseksi.

Ratkaisussa **KKO 2016:14** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20160014>> oli kysymys osapuolia sitoneiden työehtosopimusten voimassaoloaikana toimeenpannun työtaistelutoimen kieltämisestä turvaamistoimella. Se koskee siten erilaista tilannetta kuin nyt ratkaistavana oleva asia.”

Perusteiltaan turvaamistoimiasiassa on siis kyse meillä säädetystä oikeudesta, jota on jo aikaisemminkin sovellettu työtaisteluihin oikeuskäytännössä. Tältä osin asia on siis tuttu ja kyseinen oikeus on vahvistettu korkeimmassa oikeudessa. Sellaista säännöstä meillä ei ole, jossa turvaamistوپäätöksen saamisoikeus suoraan liitettäisiin työtaistelutilanteisiin. Mutta ei oikeusvaltiossakaan kaikkia asioita tarvitse suoraan ja nimenomaisesti säätää.

3. Käräjäoikeuden arviointi tässä asiassa oli seuraava.

Käräjäoikeus arvioi ensin asiaa yleisesti.

”Turvaamistoimiasiassa ei voida ratkaista saarron väitettyä oikeudenvastaisuutta, vaan arvioitavana on ainoastaan

oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 § <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/17340004000#L7P3>>

:n mukaiset turvaamistoimen myöntämisen edellytykset. Työtaistelutoimen väitettyä oikeudenvastaisuutta ja sen todennäköisyyttä voidaankin turvaamistominenmenettelyssä tutkia vain summaarisesti. Jollei kysymys ole kansallisessa lainsäädännössä tai unionin oikeudessa kielletystä menettelystä, saarto on turvaamistoimella kiellettävissä oikeudenvastaisena vain, jos saarto toteuttamistapansa, päämääriensä tai seuraustensa johdosta olisi oikeuskäytännössä vakiintunein perustein katsottava oikeuden tai hyvän tavan vastaiseksi taikka kohtuuttomaksi. (

KKO 2018:61 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>> kohta 18.)

Käräjäoikeus toteaa, että turvaamistoimea hakeneiden yhtiöiden asiana on näyttää, että turvaamistoimen edellytykset asiassa täyttyvät. Koska hakemuksella on pyritty edellä tarkoitettuun etukäteisnautintaan, tukityötaistelutoimenpiteen väitetty oikeudenvastaisuus on tullut saattaa huomattavasti todennäköisemmäksi kuin mitä esimerkiksi saamisen todennäköisyydeltä takavarikkoasiassa edellytetään.

Kysymyksessä olevan kaltaisen työtaistelutoimenpiteen käyttämistä ei ole laissa nimenomaisesti rajoitettu. Oikeuskäytännössä saartoa oli pidetty lähtökohtaisesti hyväksyttävänä työtaistelutoimenpiteenä edellä todetuin edellytyksin.

Asiassa ei ole edes väitetty, että kysymys olisi työrauhavelvoitteen rikkomisesta, eikä sellainen asia käräjäoikeuden toimivaltaan kuuluisikaan (ks.

KKO 2016:14 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20160014>> kohdat 53 ja 54).

Saarron luonteeseen kuuluu vastapuolen taloudelliseen asemaan vaikuttaminen (

KKO 1999:39 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/19990039>>). Saarron osapuolille tai kolmannellekaan aiheutuvat taloudelliset menetykset eivät sellaisinaan ole riittävä peruste rajoittaa perusoikeuksia (

KKO 2018:61 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180061>> kohta 21).

Tukityötaistelutoimenpiteen tavoitteena on ollut Teollisuusliitto ry:n ja hakijoiden välisen paikallisen työehtosopimuksen solmiminen. Hakijat ovat vedonneet siihen, että AKT:n tukitoimenpiteen päämääränä on asettaa hakijat tilanteeseen, joissa niillä ei ole muita todellisia vaihtoehtoja kuin hyväksyä Teollisuusliiton laatima työehtosopimus. Hakijat ovat katsoleet, että käsillä olevassa tapauksessa on kyse pätemättömyyteen tai mitättömyyteen johtavasta hyvän tavan vastaisesta ja kohtuuttomasta painostamisesta sopimukseen.

Suomessa vallitsee sopimusvapaus, minkä eräänä osatekijänä on päättämismvapaus. Henkilö tai yritys saa pääsääntöisesti vapaasti päättää, tekeekö jonkin sopimuksen vai ei. Ketään ei voida yleensä pakottaa tekemään sopimuksia. (Mika Hemmo ja Kari Hoppu: Sopimusoikeus, sähköinen, päivitettävä hakuteos, ei sivunumerointia)

Hyvän tavan vastaisuus yleisenä oikeusperiaatteena muodostaa erään rajan sopimusvapaudelle. Hyvän tavan vastaisuutta koskevat säännökset voivat liittyä esimerkiksi siihen, että oikeustoimi on saatu aikaan tavalla, jota voidaan pitää hyvän tavan vastaisena. Tällöin on kysymys varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (oikeustoimilaki) 3 luvussa säänneltyjen pätemättömyysperusteiden kaltaisesta menettelystä. (Ari Saarnilehto ym.: Varallisuus oikeus, sähköinen, päivitettävä hakuteos, ei sivunumerointia.)”

Johtopäätöksenä edellisestä kärjäoikeus katsoi hakijoiden saattaneen todennäköiseksi, että saarrolla tavoiteltu sopimus olisi pätemätön, koska se olisi saatu aikaan sopimusvapauden vastaisesti pakottamalla tavalla, jota voidaan pitää hyvän tavan vastaisena. Kärjäoikeus katsoi, että tässä vaiheessa ei ole tarpeen ottaa kantaa hakijoiden vetoamiin muihin perusteisiin.

Hakijat olivat siten saattaneet todennäköiseksi, että niillä on vastaajaa vastaan **oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/17340004000#L7P3>>:ssä tarkoitettu oikeus, joka voidaan vahvistaa **ulosottokaaren 2 luvun 2 §** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070705#L2P2>>:n 1-4 kohdassa tarkoitetulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastaaja ryhtymällä kysymyksessä olevaan saartoon estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä.

Hakemuksessa esitettyjen seikkojen perusteella vastaajalle ei voitu arvioida aiheutuvan turvattavaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa. Koska turvaamistoimen tarkoitus saattoi muutoin vaarantua, päätös väliaikaisesta turvaamistoimesta annettiin varaamatta vastaajalle tilaisuutta tulla kuulluksi.

4. Käsitykseni mukaan kärjäoikeuden antama turvaamistoimipäätös perustuu pätevään oikeudelliseen arviointiin. Lainsäädännön perusteella ei voida arvioida määrätyn sakon suuruutta. Miljoonan euron sakkoa voidaan pitää joka tapauksessa todella merkittävänä verrattuna esimerkiksi työehtosopimuslain vastaisista työtaisteluista määrättyihin hyvityssakkoihin.

Määräyksen voimaantulo edellyttää, että hakijat hakevat turvaamistoimen täytäntöönpanoa siten kuin **ulosottokaaren 8 luvussa** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070705#L8>> säädetään. Hakijan on ennen määräyksen täytäntöönpanoa asetettava ulosottomiehelle asianmukainen vakuus. Vastaajan mahdollisuudesta asettaa torjuntavakuus säädetään **ulosottokaaren 8 luvussa** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070705#L8>>. Hakijan tulee tapauksessa viimeistään 7.1.2022 huolehtia väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanosta ja turvaamistoimihakemuksen tiedoksiannosta. Hakijan on myös toimitettava kärjäoikeudelle selvitys täytäntöönpanosta ja tiedoksiannosta viimeistään 14.1.2022. Jos hakija laiminlyö tämän, asia voidaan jättää sillensä. Hakija voi tosin pyytää määrääjän pidennystä, uutta määräaikaa tai tuomioistuinta huolehtimaan tiedoksiannosta.

Määräys ei siis tule heti voimaan. Minulla ei ole tietoa siitä, missä vaiheessa määräyksen täytäntöönpano on. Ainakaan vielä ei sakkoa ole määrätty suoritettavaksi.

Tämä väliaikainen määräys on voimassa, kunnes toisin määrätään. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan AKT on edellyttänyt kärjäoikeudelta uutta käsittelyä ja siksi määräys ei olisi vielä ”lopullinen”. Kärjäoikeuden väliaikaisen päätöksen mukaan (”Muutoksenhaku Tähän päätökseen ei saa hakea muutosta.”) se on heti lopullinen, mutta siis edellyttää em. täytäntöönpanotoimia. Kun esimerkiksi tilanne on ohi ja määräykselle ei ole enää tarvetta, määräyksen voimassaolo tulee silloin lopettaa.

Oikeuskäytännössä kärjäoikeuden väliaikaisia turvaamistoimipäätöksiä on valituksin kuitenkin sekä kumottu että säilytetty. Ks. esim. KKO:2020:50: Korkeimman oikeuden johtopäätös

”23. DHL-yhtiöt eivät ole saattaneet todennäköiseksi, että yhdistysten ilmoittamat

myötätuntotyötaistelutoimenpiteet olisivat olleet toteutustavoiltaan, päämääriltään tai seurauksiltaan oikeuden tai hyvän tavan vastaisia tai syrjiviä taikka johtaneet kohtuuttomuuteen. Näin ollen DHL-yhtiöt eivät ole saattaneet todennäköiseksi, että niillä olisi ollut yhdistyksiä vastaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettu oikeus. Käräjäoikeudella ei ole ollut edellytyksiä määrätä väliaikaista turvaamistoimea ja DHL-yhtiöiden hakemus olisi siten tullut hylättyä.”

Käräjäoikeuden päätöksen muutoksenhakuoikeuden kieltävästä maininnasta huolimatta itse asia siis saadaan ylempien oikeusasteiden tutkittavaksi.

Lopuksi

Käräjäoikeuden väliaikaisena turvaamistoimena määräämän miljoonan euron uhkasakon täytäntöönpano edellyttää hakijan toimittamaa päätöksen tiedoksiantamista vastaajalle ja hakijan asettamaa vakuutta. Väliaikainen päätös annetaan kiireellisissä asioissa usein vastaajaa kuulematta. Jos vastaaja asettaa vastavakuutuksen, uhkasakkoa ei voida täytäntöönpanna.

Tämän jälkeen, jos tässä vaiheessa työtaistelu edelleen jatkuu ja kun vastaaja on esittänyt asiassa käsityksensä, käräjäoikeus antaa asiassa lopullisen turvaamistoimipäätöksen. Jos tämä päätös on hakijalle edelleen myönteinen, tuomioistuimien ohjaa hakijan haastamaan vastaajan asian selvittämis-oikeudenkäyntiin yleisessä tuomioistuimessa.

Turvaamistointa koskeva oikeudenkäynti on ns. summaarista menettelyä, jossa selvitetetään vain tämän menettelyn edellytykset mutta ei itse riitakysymystä esimerkiksi siitä, onko tukitoimenpide oikeuden- tai hyvän tavan vastainen.

Yleisessä tuomioistuimessa voidaan päätyä pitämään turvaamistoimipäätöstä lain mukaisena tai sen vastaisena. Jos sitä pidetään lain mukaisena ja tukityötaistelu on riittävän kauan jatkunut, silloin myös uhkasakko lankeaa vastaajan maksettavaksi. Yleisen tuomioistuimen päätös saadaan tavanomaisesti useiden vuosien jälkeen, koska turvaamistoimipäätökset työtaistelujen yhteydessä ovat periaatteellisia kysymyksiä ja siksi niistä halutaan saada korkeimman oikeuden tuomio.

Toimittaja: Jani Surakka, Edilex-toimitus (jani.surakka@edita.fi)